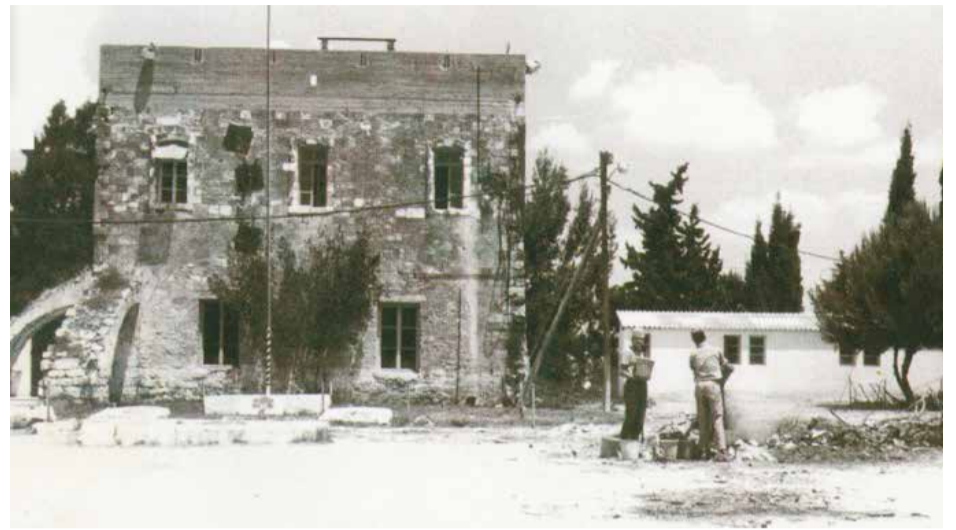

חוסמסה (חולון) - בסיס האימונים של ההגנה בגוש דן | צילום: באדיבות ארגון מורשת ההגנה

גיוערה - ליד עין השופט, בסיס ההדרכה המרכזי של ההגנה מ-1938 | צילום: באדיבות ארגון מורשת ההגנה

ההגנה - סיפור של הצלחה וניצחון

סוד ההצלחה של ארגון ההגנה טמון במנהיגות שידעה לקבל החלטות נועזות מרחיקות ראות עם תקווה ועם סיכון; במסירות, ברעות ובנכונות להקרבה של החברים; ובהתנהלות של העדפת הכלל על הפרט, בהסתפקות במועט ובהתגייסות לעבודה קשה

תמי ליל (מיל') ד"ר אפרים לפיד | צילום: סיון פרג

תמי ליל (מיל') ד"ר אפרים לפיד

שחיברו את ארץ-ישראל לשכנותיה. במהלך מבצע קריטי למאבק היישוב העברי בפרוץ מלחמת העצמאות ולתקומת מדינת ישראל. כל ההישגים הללו נעשו בנחישות ובמסירות על-ידי אנשי ההגנה בשטח בכל רחבי הארץ, אשר הונהגו על ידי אישי מופת ובראשם דוד בן-גוריון, אליהו גולומב, ישראל גלילי, משה סנה ורבים אחרים. את ההוכחה לתרומת ההגנה להצלחה להקמת צה"ל והמדינה ביטא ראש הממשלה ושר הביטחון הראשון, דוד בן-גוריון, בפקודת-היום שלו להקמת צה"ל: "בלי הניסיון, התכנון, כושר הפעולה והפיקוד, הנאמנות ורוח הגבורה של ההגנה לא היה היישוב עומד במבחן הדמים האיומים שבא עליו בששת החודשים האלה, ולא היינו מגיעים למדינת ישראל".

סוד ההצלחה של ההגנה טמון במנהיגות שידעה לקבל החלטות נועזות מרחיקות ראות עם תקווה ועם סיכון; במסירות, ברעות ובנכונות להקרבה של החברים; בהתנהלות של העדפת הכלל על הפרט, בהסתפקות במועט ובהתגייסות לעבודה קשה.

ביום שהיו עמוד התווך של המפעל הציוני וחיוך עצום לנוכחות היהודית בארץ. ארגון ההגנה העמיד בעדיפות עליונה את המשימה לסייע בעליית יהודים לארץ, באוניות מעפילים, למרות ההגבלות שהטילו הבריטים. הפעילות החלה כבר ב-1934 עם "עליית אף על פי" בניהול אנשי התנועה הרוויזיוניסטית וגורמי מים פריטים. תנופה לנושא ניתנה בעקבות פרוסומו של "הספר הלבן" על-ידי הבריטים שסגר את שערי הארץ ב-1939. אז הוקם "המוסד לעלייה ב" בראשות שאול מאירוב-אביגור. שליחי ההגנה בשיתוף מתנדבי הצבא הבריטי והבריגדה היהודית הבריחה, אחרי מלחמת העולם השנייה, אלפים רבים של פליטים באירופה לנמלי היעד, במסגרת תנועה שזכתה לכינוי "הבריחה". בסך הכל הגיעו בדרכי ההעפלה השונות לארץ כ-125 אלף מעפילים ב-141 הפלגות.

ניסיון לחימה קריטי

בצד הרוח החיובית המפעמת במאמר זה אסור לשכוח אירוע קשה, "הסוון". בשלושת החודשים שבין דצמבר 1944 לפברואר 1945 הסגירו אנשי ההגנה לשלטונות הבריטיים מידע ואנשים של האצ"ל כדי לאלצו לחדול מפעולות נגד הבריטים בארץ. מייד אחר כך הקים ארגון ההגנה את תנועת המרי העברי עם האצ"ל והלח"י תחת מנהיגותו של ד"ר משה סנה, ראש המפקדה הארצית של ההגנה. תנועת המרי דגלה במאבק מזוין נגד השלטון הבריטי למען פתיחת שערי הארץ לעלייה חופשית של ניצולי השואה. "ליל הגשרים" היה שיאו של המאבק המזוין, כאשר ב-16 ביוני 1946 פרוצו כוחות הפלמ"ח 11 גשרים

בימים ההם חרת הארגון על דגלו את צדקת הדרך הציונית, המוסר האנושי וטוהר הנשק ברוח דבריו של ברל כצנלסון בשנות המרד הערבי: "והיה מחננו טהור". מראשית ימיו הניח ההגנה את התשתית המחתרנית לרכש הביטחוני ולתעשייה הצבאית (התע"ש). מערך ייצור אמצעי הלחימה ומחסני הנשק והתחמושת ("הסליקים") - מהנשק האישי ועד למשוריינים, כולל כלי הטיס והשיט - היה הבסיס הלוגיסטי לחימוש היישוב העברי במערכה לעצמאות.

עלייה והתיישבות

הייעוד של ההגנה לא היה ביטחוני בלבד. הארגון הוביל עוד שתי משימות מרכזיות: להרחיב את גבולות ההתיישבות הציונית ולפעול בנחישות לעליית יהודים, גם בדרכים לא לגליות בתגובה לגזירות "הספר הלבן" של הבריטים. מפעל ההתיישבות הכולל היה בשלוש השנים 1936-1939 בשיטת "חומה ומגדל". ראשון היישובים היה תל עמל, היום קיבוץ ניר דוד, שעל גדות נחל האסי בעמק בית שאן, והאחרון - כפר ורבורג בדרום. בשנות ה-40 של המאה הקודמת יום ארגון ההגנה מבצעי התיישבות ביטחוני-אסטרטגית, בעיקר באזורים מרוחקים ומנותקים כמו הנגב והגליל. ב-1943 הוקמו שלושה מצפים בנגב וחמש היאחזויות של הפלמ"ח בגליל לחיזוק האחיזה היהודית. שיא נוסף בקביעת עובדות בשטח, לקראת גיבוש מפת המדינה היהודית בדיוני האר"ם, היה הקמת 11 יישובים בדרום ובנגב במוצאי יום כיפור תש"ז (אוקטובר 1946). היה זה מבצע משור לב של ההגנה, ההסתדרות הכללית, המוסדות הלאומיים והמתיישבים. בשנות השלטון הבריטי (1920-1948) הוקמו בארץ ישראל 250 (!) יישובי

כרזת עידוד לגיוס לנטורים (משטרת היישובים העבריים) | צילום: באדיבות ארגון מורשת ההגנה

הצלחה וניצחון - שתי מילים אלה שזורות היטב בכל סיפור של אתגר שהתמש, במתקפה שעמדה במבחן, באיום שחוסל. ארגון ההגנה, שפעל במשך 28 שנים (1920-1948) במאמץ להקים "בית לאומי" לעם היהודי בארץ ישראל (בניסוח הבריטי של הצהרת בלפור 1917), הוא סיפור הצלחה בעיניי.

ארגון ההגנה היה זרוע צבאית של תנועת שחרור לאומית, התנועה הציונית, בתקופת המנדט הבריטי, והיווה את התשתית להקמת צבא ההגנה לישראל עם הקמת המדינה. מיום הקמתו הוא נועד להיות כוח עממי גדול, המקיף כל איש ואשה מגיל 17, הכשירים לשירות. הכפיפות המוחלטת למוסדות הנבחרים הפכו אותו לצבא "המדינה שבדרך".

במהלך מלחמת העולם השנייה נאבק היישוב בטרור הערבי ובצד זאת הושיט כתף לצבא הבריטי במלחמתו בנאצים. יותר מ-30,000 אלף יהודים, כולל 4,000 נשים, התנדבו לצבא הבריטי גם כדי לרכוש ניסיון צבאי לקראת הקמת מדינה יהודית, בלי שידעו איך ומתי תוקם. מפרוץ מלחמת העצמאות, ב-30 בנובמבר 1947, ועד הקמת צה"ל עם ההכרזה על הקמת המדינה ב-14 במאי 1948, היו אלה כוחות ההגנה שלחמו במערכה על הבקעת המצור על ירושלים, במקביל להגנה על הגליל והנגב. עשרות אלפי חיילים בוגרי ההגנה הצטרפו במלחמת העצמאות לכוח הלוחם של צה"ל. ארגון ההגנה הקים את השיירות (השם שניתן או לתחומי הפעילות) שהפכו לחילות האוויר, הים, השריון, המודיעין, הקשר, ההנדסה ועוד.

כרזה על מפעל ההעפלה | צילום: באדיבות ארגון מורשת ההגנה

הכותב הוא יו"ר ארגון מורשת ההגנה, לשעבר קצין מודיעין בכיר ודובר צה"ל